

Pecöl

TELEPÜLÉSKÉPIARCULATIKÉZIKÖNYV
2017.11.20.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés
2. Pecöl bemutatása
Általános településképi, településkarakter
3. Örökségünk
a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők
4. Településképi szempontból meghatározó területek Pecöl
eltérő karakterű területek lehatárolása, a településképi, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával
Átalakuló, új településrész
Oldalhatáros beépítésű településrész
Beépítésre nem szánt terület
5. Építészeti útmutató:
Telepítés
Terepalakítás
Magasság
Tetőhajlásszög
Tetőforma
Szín Tornácok
Ajtók, ablakok
Homlokzatképzés, anyaghasználat
Részletek
Kerítések, térfalak
Kertek
Közterületek településképi útmutatója:
6. Utcák
7. Példák sajátos építményszíntípusok
sajátos építményszíntípusok, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések

Pecöl Vas megyében, Szombathelytől 18 km-re keletre, Ikervártól 8 km-re nyugatra található község. Pecöl a Gyöngyös-patak és a Rába völgye között húzódó domborulaton fekszik. Pecöl a Gyöngyös, a Kozár-Borzó és a Boláta találkozásánál, a Rába és a Gyöngyös-sík közötti teraszos rész középső részén helyezkedik el. A település közigazgatási területe a Sopron – Vasi-síkság középtájhoz tartozó Rábai teraszos sík kistájban fekszik, amely a Nyugat-Magyarországi-Peremvidék nagytájához tartozik.

Az arculati kézikönyv többek között ahhoz nyújt segítséget, hogy hagyományainkból építkezve együtt formálhassunk a fejlődő, gyarapodó és építkező község jövőbeni képét, megőrizve az eddigi eredményeket is.

A Széchenyi I. utca látképe

Kőkereszt Krisztussal 375 hrsz templomkert -helyi védelem alatt

A kézikönyv segítség kíván lenni: a település bemutatásával, az értékek megismertetésével és az útmutató résszel tárja fel az épített környezet szépségeit.

Bevezeti az olvasót, hogy a helyi értékek megőrzésével olyan házat tudjon építeni, ami valódi büszkeséggel töltheti el, és a település képéhez illeszkedik, azt ízléssel viszi tovább.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása. Az unalomig másolt, giccses, sokszor import másolatok helyett a település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása, a nem diktált, hanem valódi szabadság megismertetése.

A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbíródik. Ezért, ha újabb szép ház születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön a könyvbe, hogy ezáltal büszke lehessen rá építtetője, tervezője, kivitelezője és a település egyaránt.

Pecöl község Magyarországon, Vas megyében, a Sárvári járás nyugati felén fekszik. A községnek közúti kapcsolata van a szomszédos településekkel: Kenéz, Megyehíd.

Kossuth utca korszerű beépítései

A község múltjában, melynek szerves részét alkotja a pecöli apátság és templom története, fontos szerep jut a kapornaki bencés apátságnak. A község első okleveles említése 1329-ből származik. Ennél azonban sokkal régebbi lehet. A település minden bizonnyal arról a hasonló nevű főemberről kapta nevét, akit a krónikák az 1040-es években említenek.

A régi forrásokban Peczel, Petzel, Pechel Pecöl írásmódok találhatók. Mátyás király három oklevélben is megerősíti a kapornaki apátság Peczel-i birtokát. 1573-ban megszűnik a kapornaki bencés apátság, világi apátsággá alakul. Az 1550-es években a község többször gazdát cserélt, Erdődiek és Zrínyiek közötti birtokcserékből per is keletkezett, mely kb. 50 évig tartott. 1613-ban Pecöl az Erdődy család tulajdona lett, Erdődy Tamás - György, majd 1664-ben gróf Erdődy Sándor birtokolta, halála után a kegyúrság fiaira szállott át. Gróf Erdődy Ferenc és felesége Hunyady Terézia 1953-ban Vépéről történő elűzetésüktől fogva a községben élt és a helyi temetőben vannak eltemetve. A plébánia falán emléktábla őrzi emléküket. A község templomának titulusa Kisasszony, jelenleg is címzetes bencés apátsága van.

1878-ban épült az első iskola egy tanteremmel. A község szűkebb környezetében központi szerepet tölt be, mivel oktatási, nevelési és egészségügyi központ.

KÖZINTÉZMÉNYEK

Kultúrház felújított épülete Széchenyi I. u. 30. hsz.

Önkormányzati hivatal épülete Széchenyi I. u. 11. hsz.

Gróf Erdődy Ferenc Általános Iskola épülete Széchenyi I. u. 17. hsz.

Plébánia Széchenyi I. u. 35. hsz.

Óvoda modern stílusú épülete Széchenyi I. u. 31. hsz.

ÖRÖKSÉGÜNK

a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők

3

A településen országos védettségű műemlék nem található.

A Kisboldogasszony tiszteletére szentelt római katolikus temploma a 18. század végén épült. A temploma Széchenyi utca nyugati szakaszának térbővületében helyezkedik el és meghatározza a településközpont helyét. Helyi védelem alatt áll.

Helyi védelelem alatt álló lakóházak:

Eötvös utca 9. hsz.

Vörösmarty M. u. 11. hsz. boronafalas lakóház

Petőfi S. u. 5. hsz.

Széchenyi I. u. 38. hsz.

Széchenyi I. u. 59. hrsz.

Helyi védelem alatt álló fogadalmi emlékek, emlékművek:

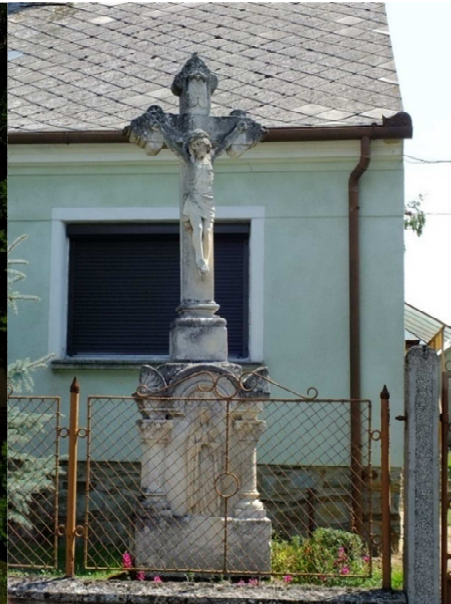
Millenniumi emlékkereszt;
Széchenyi I. utca – 364/3 hrsz

Szent Vendel szobor
375 hrsz templomkert;

Szűz Mária a Kisdeddél
375 hrsz templomkert

Kőkereszt Széchenyi I. u. 1. hsz.
210 hrsz.;

I. világháborús emlékmű 375 hrsz templomfala; II. világháborús emlékmű 375 hrsz templomfala.

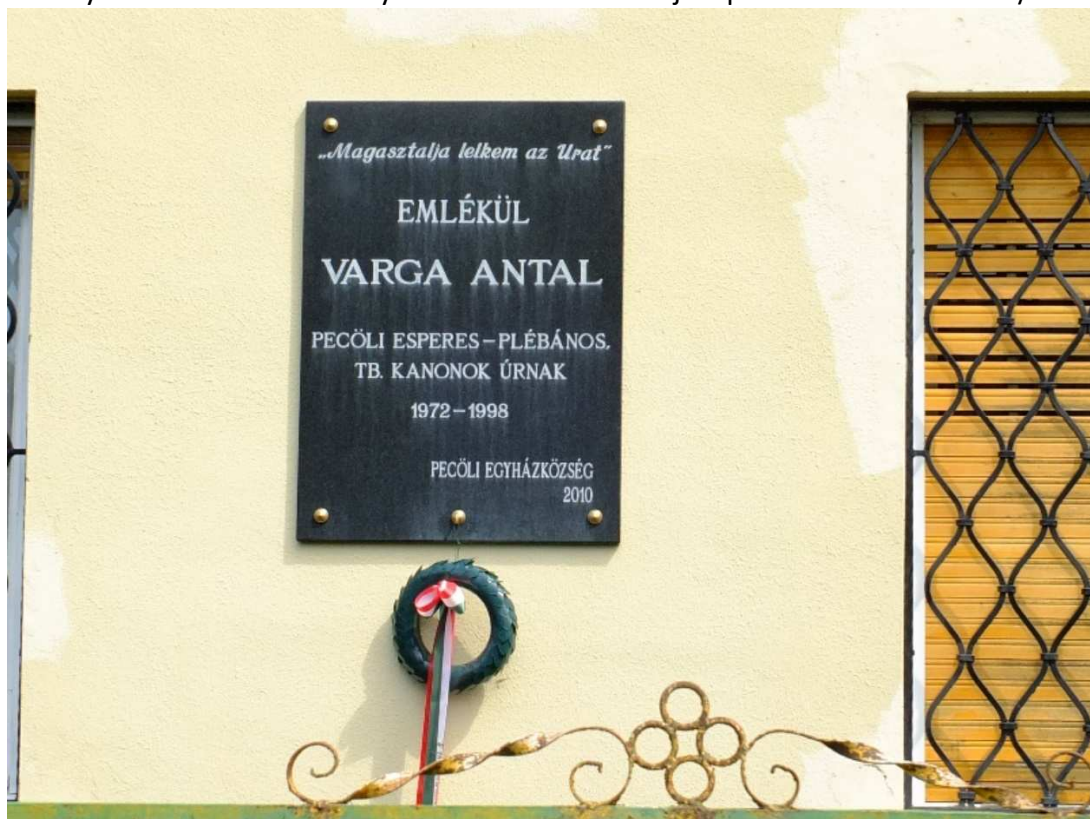

Kőkereszt Kossuth L. utca – 109/2 hrsz;

Helyi védelem alatt nem álló emléktáblák

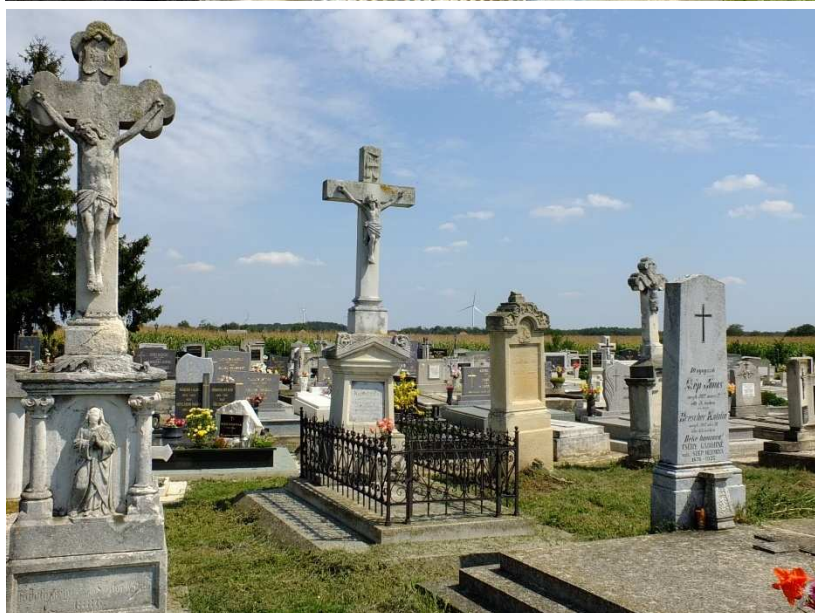

Gróf Erdődy Ferenc és Gróf Erdődy Ferencné emléktáblája a plébánia falán Széchenyi I. u. 1. hsz.

Varga Antal emléktáblája a plébánia falán

TEMETŐ

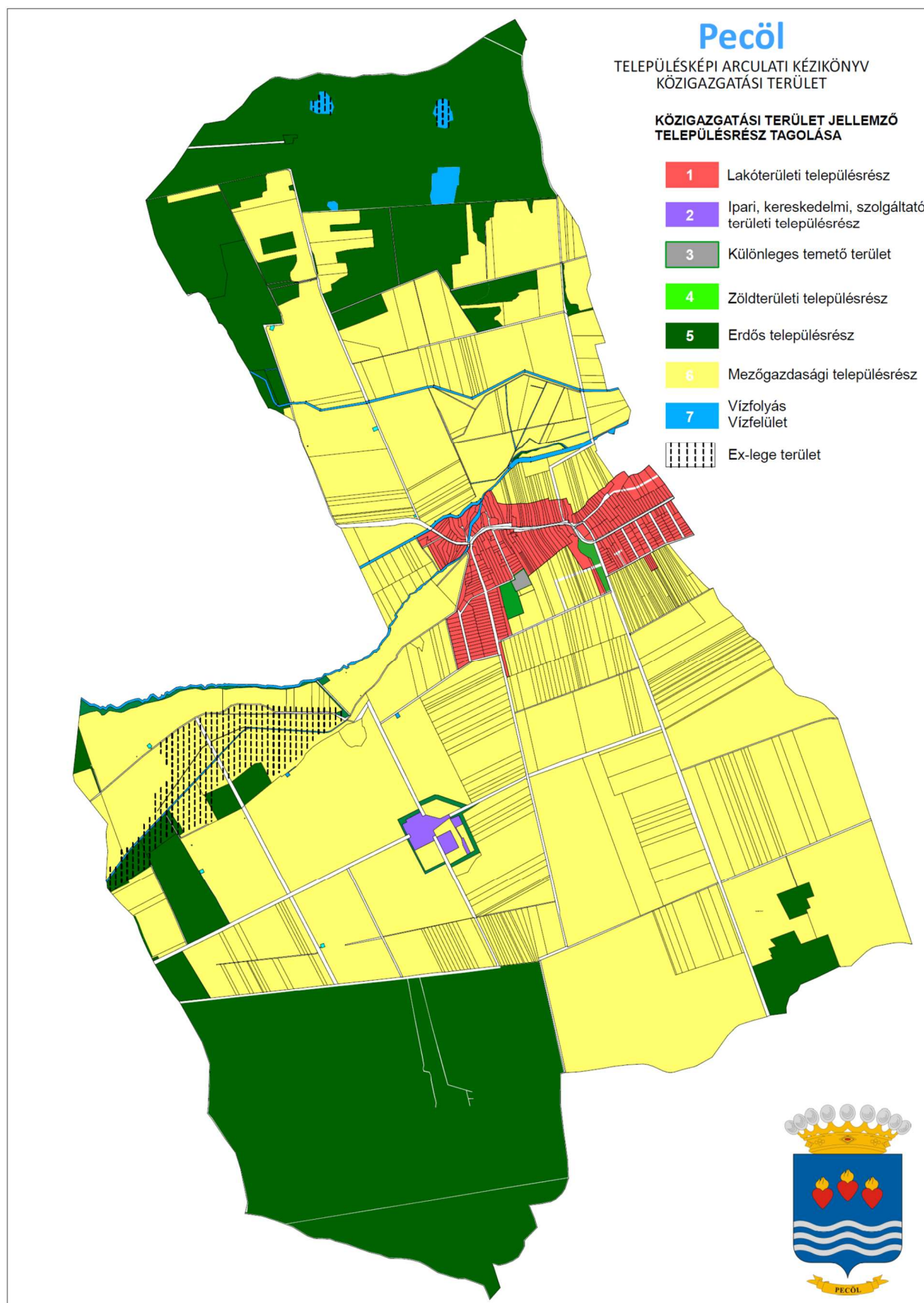

A Széchenyi István utca déli végén található a példásan rendezett temető, amelyben esztétikus és egyedi ravatalozó is helyett kapott.

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával

4

ÁTALAKULÓ TELEPÜLÉS

A község egészét átalakuló, új településrészként javasoljuk kezelni, mivel vegyes épületállomány és jelentős átépítések jelzik a lakóházakat. A község hagyományos népies építészeti hagyományait részben még őrzi, azonban a nagymértékű átépítések, az épület állomány avulása, új építések következtében ezek egyre fogyatkozó számban vannak. Az épületek zöme az elmúlt évtizedekben épült a tervezett, szabályos parcellázott utcák sorában.

A település kontúrját a szétterülő belterületet a többnyire mérnökiek szabályos kontúrja és a falu középpontjában épült Kisboldogasszony templom tornya jelöli ki. A templom a Széchenyi István utca középső szakaszának É-i oldalán található, az Ikervár felé haladó országút bal oldalán. A templom mellett hangsúlyos elem a Millenáris kereszt, mely uralja az utcaképet.

A falu hagyományosan egyutcás, fésűs beépítésű, utcára merőleges teljes kontyos tetőgerincéről és tornácos házairól volt ismert. A tornácos épületek részben még felfedezhetők, néhol lopott tornácos kialakításra is találunk példát. Az utcára merőleges beépítés elől befordult, amelyet gyakran a tetőforma utcai megváltozása is követett. A XX.század elejéről származó épületek esetében jellemző az utcával párhuzamos tető kialakítás, a telek szélességét kihasználó beépítés.

Kedvező, hogy az elmúlt 50 év általános magyar fejlődése a legkevesebb beavatkozást eredményezte a falukép teljes átalakulását. Egy-egy kevésbé szerencsés nyílás kialakítás, homlokzat átalakítás sem tudta a teljes épület állomány tömeg és lépték arányát megváltoztatni. A legújabb kor beépítései már kevésbé tisztelték a múlt hagyományait és formavilágát.

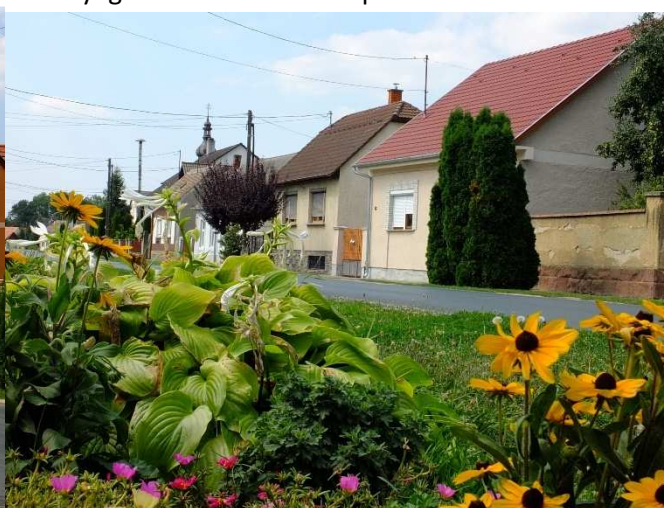
Utcafépi elemeket nézve a Széchenyi utca: Önkormányzati Hivatal, Művelődési Ház közötti útszakasz a legegységesebb eleme a falunak. Az itt lévő és jó karbantartott épület állomány, az orsószerűen kiszélesedő útszakasz méltán jelöli itt ki a település központját. Az épületeket tujákkal védik az átmenő forgalom és rossz útminőség okozta károktól, zajtól, portól.

Széchenyi I. u. 32. hsz. ízlésés, változatos anyagokat is használó beépítése.

Széchenyi I. u. 42-46. hsz.

Széchenyi I. u. 38-42. hsz.

Széchenyi I. utca 55-59. hs. utcával párhuzamos tető kialakítással.

Széchenyi I. u. 65-67. hs.

Széchenyi I. u. 75-77. hs.

A Petőfi utca magába hordozza a fésűs, oldalhatáros beépítés iskola példáját. Épületei nem minden esetben értékesek, azonban a falusias porták hangulata, az utca jelentős zöldfelületei, árnyas fái kellemes falusias jelleget sugároznak a zsákutcának.

Az utcában a Petőfi S. utca 5. hsz. még népies állapotú lakóháza és a nyugodt lakóterület emelendő ki.

Petőfi utca zsákutcájának végén lévő forduló. Az utcában az illeszkedést a szomszédos lakóházak vizsgálatával javasolt megtenni.

Az Eötvös utca a Szombathely felé menő útszakasza a falunak. Az itt lévő egykoron módosabb lakóházak, a Gyöngyös-patak mentén lévő parasztház visszaadja a korábbi hangulatot. Nem csak zöldfelületi, hanem utcaképi értéke van az Eötvös utca Gyöngyös-patak menti szakaszának.

Eötvös utca 9-7. hsz

Eötvös utca 8-14. hsz

Eötvös utca 10-12. hsz

A Vörösmarty M. utca utcaképi jellegét az a karakter képviseli, amely az elmúlt 60 évben rakódott rá a korábban történelmi jellegű beépítésre. Az előkert nélküli, nyeregtetős vagy sátoztetős épületek építészeti értékét nem képviselik, de az utcakép egy korszak visszavonhatatlan lenyomata lett. Az utca mégis kiegyensúlyozott képet ad, ami gondozott és ápolat portáinak, az ízléstelenséget kerülő forma és színvilágnak köszönhető. Hagyományos lakóházak közül kiemelendő a Vörösmarty utca 11., boronafalas parasztház.

Vörösmarthy M. utca 10-12. hsz.

Vörösmarty M. utca szabályos egyenes vonalvezetése a kétoldali, az épületek látványát takaró oszlopsorral. Javasolt légvezetékes hálózat átalakítása, legalább közös, egyoldali oszlopsor kialakítása.

Vörösmarty M. utca 27-17. hsz. – sátoertős és utcával párhuzamos gerincű házak sora

A tervezett szabályos osztású utcák kialakításra a 1900-as évek elejének földosztása során került először sor, akkor a Vörösmarty Mihály utca mellett a József Attila utca, Kossuth Lajos utca, Dankó Pista, Ady Endre utca, Mikszáth Kálmán, Honvéd utca, Damjanich János utca létesült.

Kossuth L. u. 2-6. hsz.

Kossuth L. utca 1-11. hsz.

Dankó P. u. 2-3. hsz. felújított oromfalas lakóháza szerényen húzódik meg az utcában.

Ady E. utca 18. hsz. felújításra váró lakóháza.

Ady E. utca 16. hsz. felújított, tetőtérrel kibővített lakóháza.

Kossuth L. utca 20-24. hs. városias lakóháztípusai.

József Attila utca 2. hsz oromfalas kialakítású, tagolt épülettömegű lakóház.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

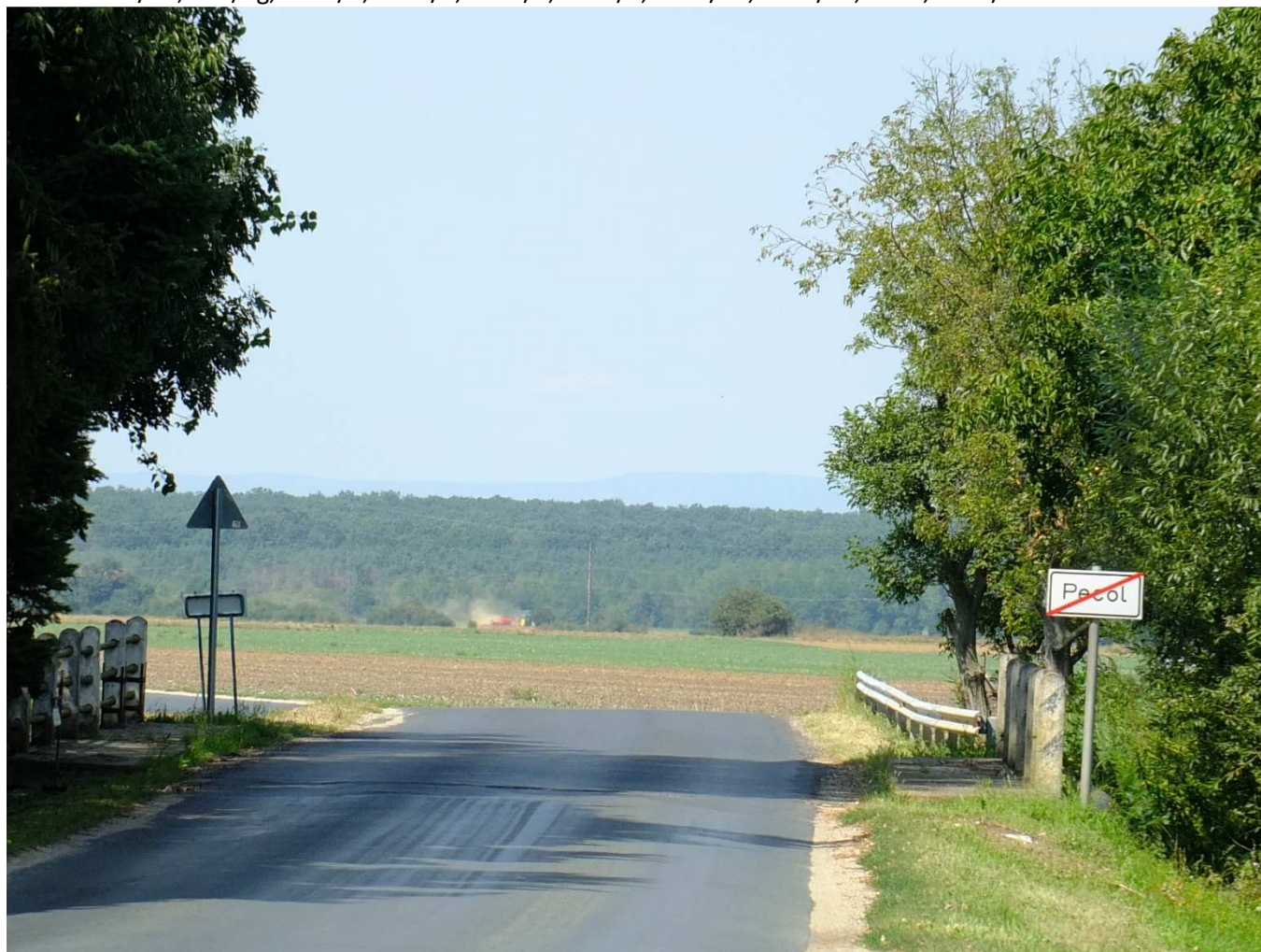
Pecöl külterületét enyhe lejtésű táj alkotja. A település külterületének túlnyomó része mezőgazdasági hasznosítás alatt áll, amelyet a Gyöngyös és mellékvízfolyásainak fásult partjai és galéria erdői kísérnek.

Pecölt ölelő táj nagyrésze síknak tekinthető, amelyet egyedül a patak völgyek (Gyöngyös-, Somás-, Kozár-Borzó-, Boláta-patak) bontanak meg. A települést övező tájat a mezőgazdasági területek uralják (mintegy 61 %-a mezőgazdasági művelés alatt áll), kisebb része (31 %-a) erdőművelésű, a fennmaradó hányada (11%-a) pedig kivett terület.

A mezőgazdasági területeken belül a nagytáblás, monokultúras szántók dominanciája a jellemző. Az igazgatási terület 56%-át alkotják. A gyepgazdálkodású területek aránya igen alacsony, a vizsgált terület 5%-át képezik, és jobbra a patakok közelében terülnek el egy-egy nagyobb tömbben.

Két nagyobb összefüggő erdőség található a tájban, a falu dél és északi határában lévő erdőterület. Mellette néhány kisebb szórványosan előforduló erdővel találkozhatunk. Az erdők 92%-a rendeltetését tekintve gazdasági erdő (faanyagkitermelő), a többi védelmi (talajvédelmi, mezővédő, és településvédelmi) erdő. Spontán kifejlődött erdők – galériaerdők – kísérik a vízfolyásokat.

A település igazgatási területén országos és megyei területrendezési tervekben is feltüntetett, országos ökológiai hálózat, természeti terület, ökológiai zöldfolyosó mellett országos jelentőségű ex lege védett lápterületek is találhatóak: a Boláta-patak mentén valamint a Porpác felé eső nagy erdőtömbben. Az ex-lege területek helyrajzi számai: 064/3d, 064/3g, 0147/4, 0161/3, 0161/4, 0161/6, 0162/17, 0166/4a, 0168, 0170/1a.

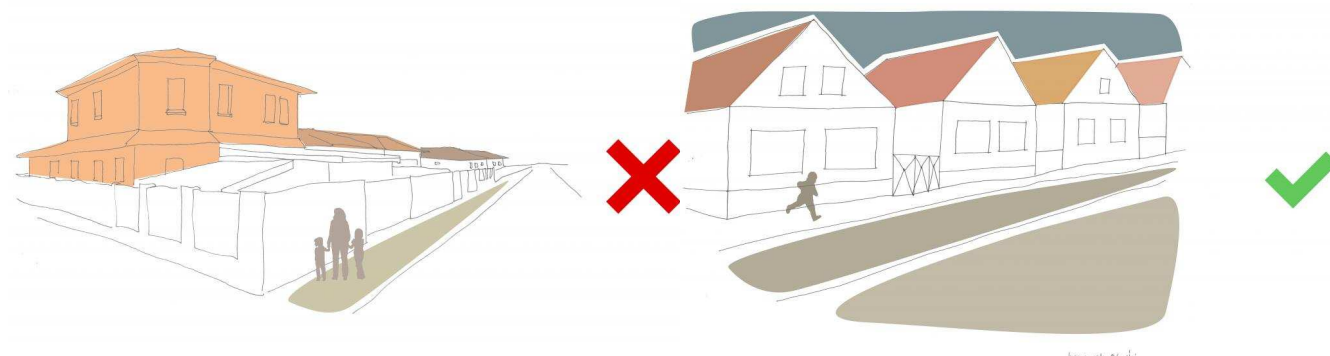

Pecöl felől Szombathely irányába, háttérben a Kőszegi-hegység

Arra a kérdésre, mitől szép egy lakóház, nem lehet egy mondatban válaszolni. Ebben a fejezetben nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, leszűkíteni a lehetőségeket. Viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat.

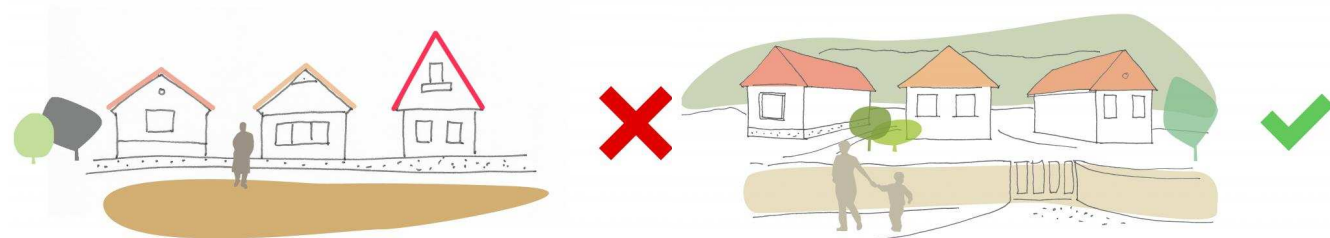
MAGASSÁG

Az egységes utcakép szempontjából fontos, hogy az egymással összeépített, vagy egymáshoz közel álló épületek homlokzati párkány magassága közel azonos legyen.

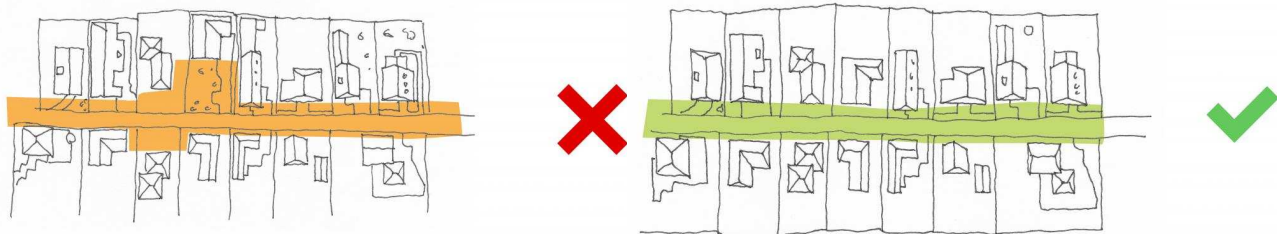
TETŐHAJLÁSSZÖG

Zavaró, ha az egyes utcákra, utcaszakaszokra, szomszédos épületekre jellemző tetőformáktól, vagy sűrűn beépített utcasorban a szomszédos épületek tetőhajlásszöge eltérő.

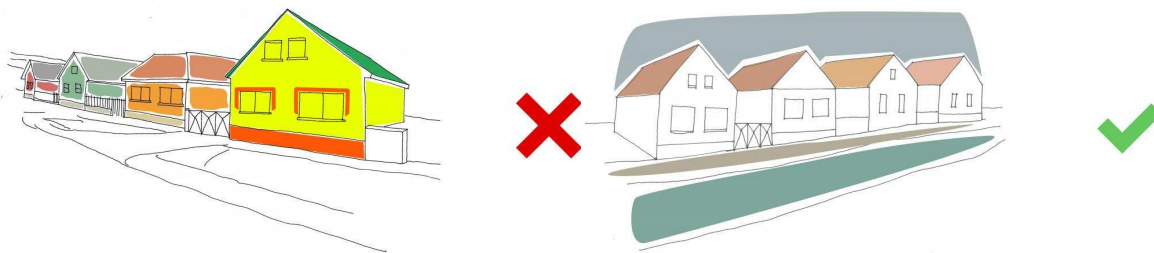
TELEPÍTÉS

Az egy utcasorban álló épületek esetében egységes módon kell az előkertet kialakítani. Az épületeket fő tömegükben az utcára jellemző módon javasolt elhelyezni, hogy az utcaképet alkotó homlokzatok egységes településképet eredményezhessenek.

SZÍNEK

Kerüljük a harsány és a környezet, környező épületek színvilágától idegen színek használatát.

KERÍTÉS

Pecölben a széleskörben elterjedt oldalhatáros, általában előkertes beépítésnek köszönhetően az utcai kerítés kialakítására sokféle példa alakult ki tömör és áttört jelleggel. A Széchenyi, Eötvös, Vörösmarty, József Attila utcák viszont jellemzőn nem előkertesek, itt a tömör kapuk jellemzőek egy-egy ház között, takarva az udvar többi részét. A hagyományos kerítés típusa fa palánk kerítés.

Példa kialakult kerítésekre és kapubejáratokra.

A tömör kerítések széleskörben elterjedtek Pecőben. Ha alkalmazzuk őket, akkor nézőpontból feltáruló látványra is szempont lesz az anyagválasztással és a felületkialakítással.

Példák új típusú áttört kerítés kialakítására falazott vagy kő lábazattal.

AJTÓK, ABLAKOK

A település méretéhez képest kevés egyedi ablakmegoldásra van példa, sokkal inkább a gyártásban készült nyílászárók dominálnak. A bemutatásra kerülő ablakok közös jellemzője az egyszerű kisosztás, egyszerű ablakkeretezés, osztott üvegfelület.

Példa hagyományos , helyreállított ablak kialakításra. Érdemes megfigyelni az ablakkeretetések művességét és kialakításának helyi módjait.

Példa hagyományos ablak kialakításra, faragott nyílászáró szerkezettel, zsaluval

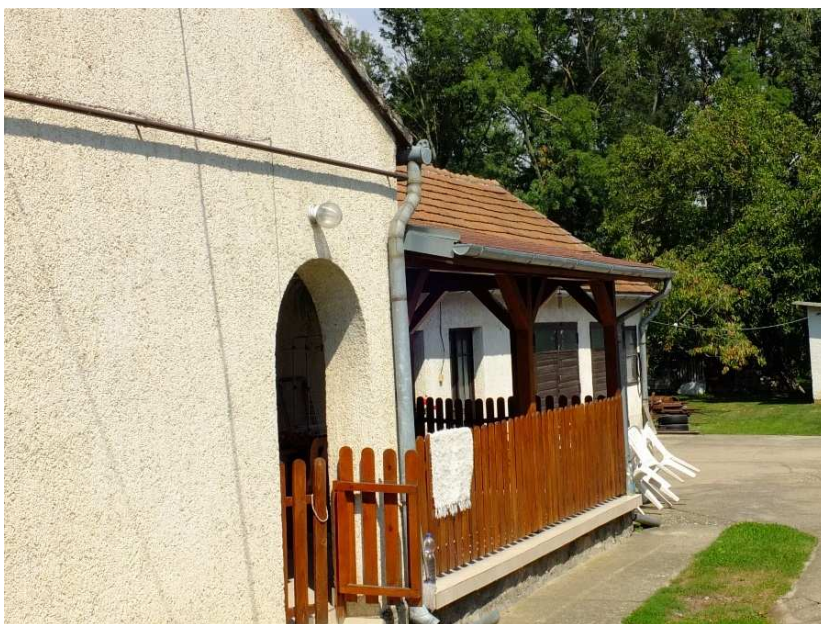
Tornácok

Pecölben a hagyományos tornác kialakításra találunk, igaz nem általános példákat. Az új beépítések ma is szívesen nyúlnak ehhez az eszközhöz. A tornác kialakítására, elhelyezkedésére is számos, részleteiben eltérő megoldás lehetséges. Az új építésű épületeknél alkalmazható védett teraszként is, kapcsolódva a nappali és egyéb helyiségekhez. A funkcióját nyáron a leárnyékolás biztosításával, télen a hideg szél elleni védelmével tökéletesen elláthatja, mellőzve minden előtető és ponyva jellegű szerkezet alkalmazását.

Példa hagyományos tornác kialakítására

A hagyományos tornác élményét ennél a beépítésnél fedett terasz formájában idézhetjük meg. Ez az átmeneti, „félig kint-félig bent” tér kiválóan használható az év szinte minden szakában.

Példa új beépítések tornácot visszaidéző megoldásaira.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Pecölben több helyütt fellelhető a népi építészetre jellemző egyszerű homlokzat kialakítás, az egyszerű oromfal, vagy kontyolt tető. A barna, zöld, szürke fa felületek a visszafogott színű (fehér, szürke, beige, vagy halvány színű) falfestéssel és gipsz díszekkel esztétikus megjelenést kölcsönöznek az épületnek.

Az épületek téglá anyagú burkolása, vakolatának színezése, megmunkálása mindig is kortalan megoldás lehet.

(Képek: Eltérő korszak beépítései, mégis közös bennük a visszafogott színvilág, kerülve a harsány színválasztást.)

KERTEK

Pecölben a gazdasági udvar és díszkert egyszerre van jelen. A kert a zöldfelülete révén szerves része a településképeknek. A pergolák, növényrácsok, gépkocsibeállók, kukatárolók kialakíthatók favázassal szerkezettel is, a nyílászárókkal harmonizáló színezéssel. Az udvarok a teraszról közvetlenül megközelíthetőek és sokszor otthoni játszótérként szolgálnak.

Pihenőfelülettel kialakított pihenőkert, udvar.

A kerti építmények a főépülettel azonos építőanyagokból, vagy azzal harmonizálva készüljenek. Javasolt a téglá, fa szerkezetek vegyes használata.

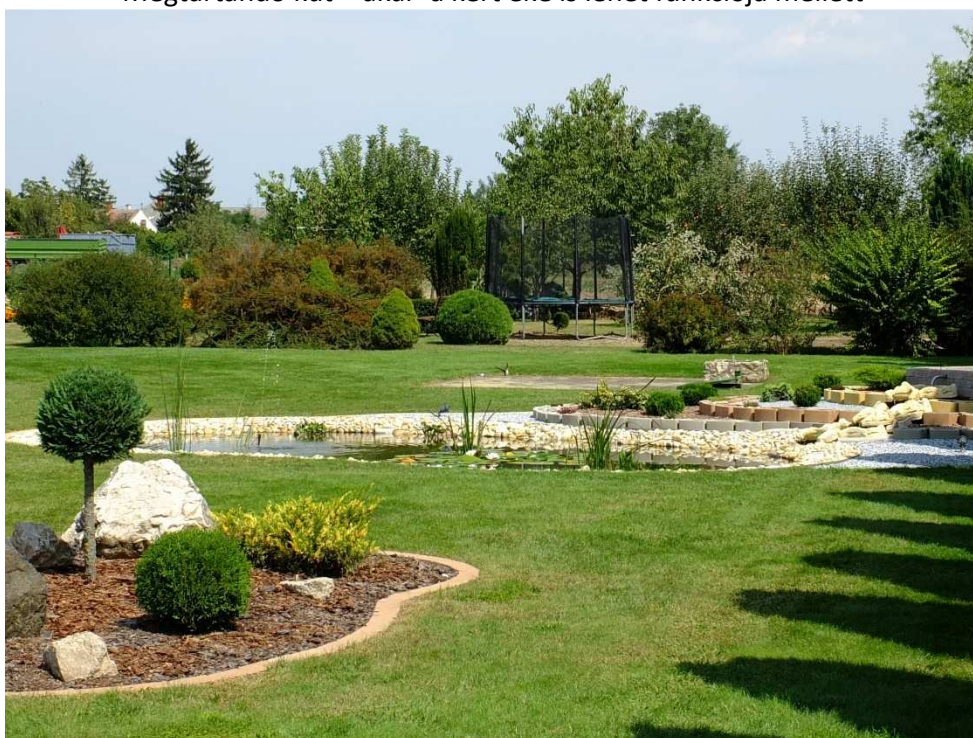

Példa pajta és gazdasági épület kialakításra.

A víz jelen lehet udvarunkban kerti tó, vízgyűjtő vagy medence formájában is. Az alábbi példák hangulatos kerti kialakításokat mutatnak be utakra és tervezett díszkertre, kerti tóval.

Megtartandó kút – akár a kert éke is lehet funkciója mellett

Példa tervezett, vízfelületekkel gazdagított kertre

A védett területek és területhasználat során 1143/2014. EU rendelet szabályoz az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről, a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól, a 43/2010. (IV. 23.) FVM rendelet a növényvédelmi tevékenységről.

RÉSZLETEK

Példa bádogos tetőszellőző kialakítására, amely egyedivé teheti az épületek megjelenését. Megőrzésük egy tetőfelújítás során javasolt.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET

Általánosan javasolt a területek beépítetlen jellegének megtartása a már kialakult és értéket képviselő építmények karakterének megóvása mellett. Az értékes tájkarakter megőrzését szolgálja a területhasználat és a telekszerkezet hosszú távú megőrzése. A beépítésre nem szánt területeken, összekötő utak lakott területi szakaszán kívül reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény, felszíni elektromos hálózati vagy hírközlési elem vagy építmény elhelyezése nem ajánlott.

Az ex-lege terület védelmét külön jogszabály biztosítja.

A település közterületeinek arculatában a lakóházak elhelyezkedésén túl az egyes közterületek megjelenése dominál. A Széchenyi utca új buszmegállója a településképbbe illeszkedő építészeti elem, kerüli az uniformizált megoldást. Az építmény a kerékpártárolás funkcióját is rejtve biztosítja.

Széchenyi I. utca ízlés, településképbbe illeszkedő buszmegállója

A volt anyagödör helyén, a Dankó Pista utca nyugati oldalán, játszótér és sportpálya létesült a közelmúltban. A Széchenyi utca végén gondozott focipálya található.

Korszerű sportpálya és játszótér

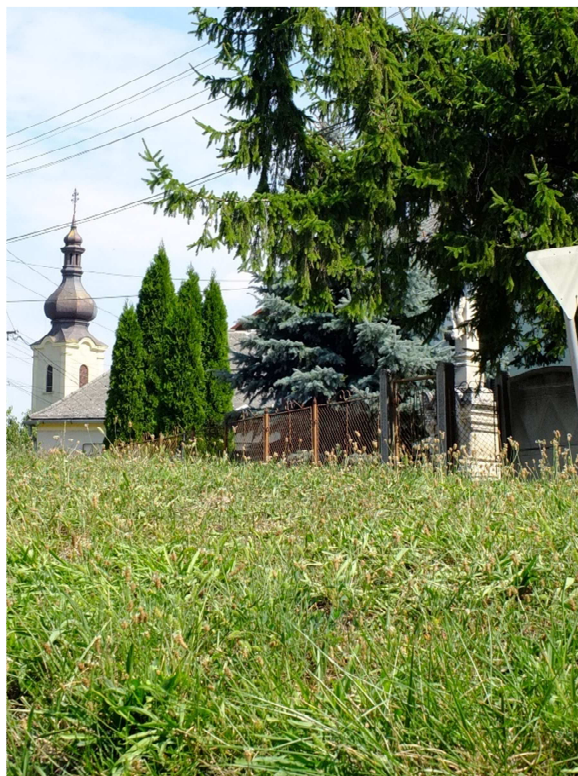

Focipálya gondozott gyepe 191/14 hrsz

Az Eötvös utca és Széchenyi utca találkozásánál folyik a Gyöngyös-patak festői környezetben. Itt rendezési tervben új pihenőpark vízpart felé megnyitott kiülőivel, vízre tájolt teraszával lehetne egyedi településképi elemet létrehozni.

Az Eötvös utca és Széchenyi István utca találkozásánál folyik a Gyöngyös-patak festői környezetben. A tervezett vízparti parkról a templom felé irányuló látvány is beszédes.

Kilátás a 310/7 hrsz parkként tervezett területről

Pecölben az utcákon őshonos fajokokat pl: hársfát, gömb akácot, eperfát, juhart, stb. és hársat javasolt ültetni. Kerüljük a fenyőféléket, az örökzöld (pl: tuja) telepítését.

Virágosítás

A tuják közlekedési forgalomtól védő szerepet töltenek be jelenleg. Örökzöld babérfélék cserjeként való telepítésével javasoljuk őket kiváltani pl: a képen látható Széchenyi utcában.

PÉLDÁK SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések

7

Az utcaképhez a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégérek is ugyanúgy hozzátartoznak, mint az épületek vagy a növényzet.

Cégér, cégtábla elhelyezésekor elengedhetetlen, hogy az alkalmazkodjon az épület jellemzőihez, anyaghasználatához, a helyben szokásos formavilághoz. A községben a reklámok nem jellemzőek.

A külterületeken reklámhordozók elhelyezése nem indokolt, és nem javasolt. Újabb felszíni infrastruktúra-hálózatok elhelyezése nem javasolt, a meglévők jó karban tartása elegendő és szükséges.

Hirdető tábla a Széchenyi és József Attila utcán

IMPRESSZUM

Pecöl Község Önkormányzata
9754 Pecöl, Széchenyi István u. 11.
Tel.: +36 95 494 001

Polgármester: Mándli János
Email: pecolkorjegyzo@netkabel.net
Főépítész: Kutnyánszky László okl. építészmérnök

KÉSZÍTETTE: AKCIÓTERV Kft (9730 Kőszeg, Bechtold István u. 7.), Gergye Péter
FOTÓ: Gergye Péter
Telefon: +3670/41 30 431

Pecöl, 2017. november 20.